

G.S.ABDULLAYEVA
Sh.X.KOBILOVA

LOGOPEDIK MASSAJ

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI OLIY TA'LIM, FAN VA
INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI

CHIRCHIQ DAVLAT PEDAGOGIKA UNIVERSITETI

G.S.ABDULLAYEVA

Sh.X.KOBILOVA

LOGOPEDIK MASSAJ

(O'quv qo'llanma)

5 111 900 -Defektologiya (logopediya)

CHIRCHIQ-2023

sab
itq

va,
da
sh
za

g
n
i
t
-
i

- 14116/50 -

UO'K 37;376

KBK 74.3

A-15

G.S.Abdullayeva, Sh.X.Kobilova / Logopedik massaj / O'quv qo'llanma. Chirchiq.: "Nazokathon ziyo print" nashriyoti, 2023. 256 bet.

O'quv qo'llanma Chirchiq davlat pedagogika universiteti professor-o'qituvchilari tomonidan yaratilgan.

Mazkur o'quv qo'llanmada massaj - nutqni rivojlantirishga, tovush talaffuzini tuzatish vaqtini qisqartirishga yordam beruvchi bolaning nutq apparatiga ta'sir qilish usullaridan biri ekanligi yoritilib, uning bola shaxsini rivojlanishidagi maxsus-pedagogik, psixologik va ijtimoiy ahamiyatlari zamonaviy yondashuvlar asosida tahlil etilgan.

O'quv qo'llanmada logopedik massaj uslubi, artikulyatsiya mashqlari komplekslari va massaj elementlari bilan birga mayda motorikani rivojlantirish uchun ularning turli xil variantlari taklif qilinadi.

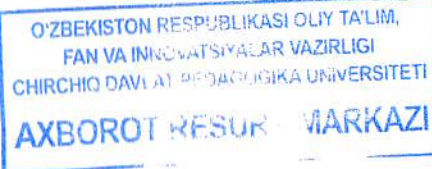
Tarbiyachilar, logoped-o'qituvchilar, ota-onalar, OTMlarning defektologiya fakultetlari talabalari uchun mo'ljallangan.

Taqrizchilar:

Shokirova Sh.D. - Toshkent davlat pedagogika universiteti "Logopediya" kafedrasida dotsenti (PhD)

Abdujalilova Sh.A. - Chirchiq davlat pedagogika universiteti "Maxsus pedagogika" kafedrasida v.b. dotsenti p.f.n.

ISBN 978-9910-9590-3-5

© G.S.Abdullayeva va b., 2023
© «Nazokathon ziyo print», 2023

KIRISH

Motor rivojlanishni erta rag'batlantirish markaziy asab tizimining erta organik shikastlanishi bo'lgan bolalarda nutq buzilishlarining oldini olishga yordam berishi isbotlangan.

Tadqiqotchilar (G.A.Kashe, M.M. Koltsova, T.B. Filicheva, V.V.Tsvyntarniy) nutq sohalari qo'l barmoqlaridan impuls ta'sirida shakllanishini ko'rsatadi va ular bilan mashqlarni o'tkazish, bosh miya qobig'ining nutq sohalarining kamolotini ikki yarim oyga tezlashtiradi.

Barmoqlarni mashq qildirish bo'yicha ishlarni bola hayotining birinchi haftalaridan boshlash mumkin. Masalan, barmoq uchidan bilakgacha silash, doira bo'ylab spiral ishqalanish harakatlari samaralidir. Har kuni-bolaning barmog'ini navbatma-navbat barmoqlaringiz ichiga olish, uni 2-3 daqiqa davomida egish-teldirish, qo'l kaftiga yengilgina tegib, barmoq uchidan bilagiga yo'nalishda tashqi yuzadan mushtga siqilgan kaftni silash, shuningdek, cho'tka bilan barmoq uchlarini silash foydalidir.

Massaj harakatlari asab impulsini uzatishni tezlashtirib mushaklar faoliyati uchun qulay sharoit yaratadi. Massaj paytida mushak to'qimalari intensiv ravishda kislorod bilan ta'minlanadi va parchalanish mahsulotlari faol ravishda chiqariladi.

Massaj o'tkazilish tempiga qarab, u tez, o'rta va sekin bo'lishi mumkin. Birinchi holda, asab tizimining qo'zg'aluvchanligi oshadi. Sekin massajda esa, aksincha, kamayadi. Agar massaj usullari o'rtacha tempda bajarilsa, tinchlantiruvchi ta'sir ko'rsatiladi. Har qanday massaj charchoqni keltirib chiqaradi, jismoniy va aqliy faollikni oshiradi, yengillik va tetiklikni keltirib chiqaradi.

Psixofizik rivojlanishning alohida ehtiyojlari bo'lgan bolalarda qo'l kaftlarning patologik holati, ko'z-motor koordinatsiyasi, ushlash manipulyatsiya faoliyatining yetishmovchiligi yoki mavjud emasligi kuzatiladi. Ko'p hollarda qo'l kaftlari mushtlarga siqiladi, bosh barmoq kaftga keltirilgan bo'ladi. Qo'l barmoqlarini egish va kengaytirish funksiyasi, shuningdek, ularni bosh barmog'iga qarama-qarshi holga keltirish funksiyasi zaiflashgan bo'ladi. Ko'pgina bolalarda, hatto maktab yoshida ham, barmoqlarning nozik differentsiatsiyalangan harakatlari buzilgan bo'ladi, bu esa o'z-o'ziga xizmat ko'rsatish ko'nikmalari, tasvirlash faoliyati, yozuvning

shakllanishiga halaqit beradi (E.S.Kalizhnyuk, I.Yu.Levchenko, E.M.Mastyukova, O.G.Prixodko).

Shuni esda tutish kerakki, kaft harakatlarining shakllanishi, harakat analizatorining yetukligi, ko'ruv idroki, his-tuyg'ularning har xil turlarini, gnozisni, praksisni, fazoviy orientatsiyaning, harakatlarni muvofiqlashtirishni rivojlanishi bilan chambarchas bog'liqdir.

Qo'l massaji butun tanadagi qon aylanishini yaxshilaydi, ayniqsa miya dam olishiga yordam beradi - insonga muvozanatni va farovonlikni baxsh etadi.

Shunday qilib, massaj tananing barcha funksiyalariga foydali ta'sir ko'rsatadi, ularning rivojlanishiga hissa qo'shadi, harakat va nutq qobiliyatlarini shakllantirish va ularni takomillashtirishni rag'batlantiradi.

I BOB. MASSAJ VA UNING ORGANIZMGA TA'SIR XUSUSIYATLARI

1-Mavzu: Logopedik massajning maqsadi va vazifalari.

Reja:

1. Nutq buzilishlarini korrektsiyalashdagi massaj usuli.
2. Massajning korrektsion-pedagogik ta'sirning kompleks tizimidagi o'rni.
3. Massajning fiziologik ta'siri.

Tayanch tushunchalar: Logopedik massaj, muskullar nutq apparati periferik, qon tomirlari, reabilitatsiya, sinkinez, giperkinez, rinolaliya, duduqlanish, artikulyatsiya apparati mushaklarining parezi.

Logopedik massaj - texnik ta'sirlarning faol metodi, muskullar ahvolini o'zgartirib, asab qon tomirlari va nutq apparati periferik tolalariga ta'sir ko'rsatadi. Logopedik massaj logopedik texnikalaridan biri bo'lib, nutq talaffuz tomoni, yuzning emotsional (hissiy) tuzilishiga ta'sir etadi.

Logopedik massaj bir qator jiddiy nutq buzilishlarida korrektsion-pedagogik ta'sir usullaridan biri sifatida uzoq vaqtdan beri qo'llanilib kelinmoqda. Logopedik massajni qo'llashning nazariy sharti M.B.Eidinova, O.V.Pravdina, K.A.Semenova, S.A.Bortfeld va hokazolarning asarlarida batafsil yoritilgan. Shunga qaramay, nutq patologiyasining turli shakllarida qo'llaniladigan

differentatsiyalangan massaj usullari to'liq ishlab chiqilmagan va logopedik amaliyotda hali yetarli darajada joriy etilmagan. Biroq, hech bir mutaxassis uchun logopedik amaliyotda massajdan foydalanishning maqsadga muvofiqligi shubhasizdir, ayniqsa dizatriya, rinolaliya, duduqlanish kabi jiddiy nutq buzilishlarida bu narsani kuzatish mumkin.

Massaj va logopedik massajning farqli tomonlari.

Qoidaga ko'ra, an'anaviy tibbiyotimizda massaj unga muhtoj bo'lgan bolalargagina buyuriladi. Bu toifaga esa odatda umurtqa

pog'onasi bilan bog'liq muammolari bo'lgan, displaziyalik yoki oyoq-qo'llarining chiqishi va boshqa ko'plab skelet tizimi bilan bog'liq muammoli bolalar kiradi. Bu shifokorlar massajni buyuradigan yagona toifadir. Bunday massajni amalga oshiradigan mutaxassisni poliklinikadan topish mumkin. Asosan, bu massaj tayanch-harakat tizimining har xil disfunktsiyasini tuzatishga qaratilgan bo'ladi.

Ikkinchi variant – bu umumiy rivojlantiruvchi massajdir. U bo'yicha materiallarni internetdan topish mumkin, u bilan shug'ullanadigan mutaxassislar soni juda ko'p va siz uni o'zingiz ham qilishingiz mumkin.

Agar siz aynan logopedik massajni amalga oshirishni istasangiz, uni faqat logopedlar tomonidan amalga oshirish mumkin, chunki u aynan nutqiy va xatti-harakat muammolarini tuzatishga qaratilgan. Logopedik massaj maksimal ta'sirga ega, biroq yuqorida aytib o'tilganidek, uni o'zingiz qilishingiz tavsiya etilmaydi.

Nutq buzilishlarini korrektsiyalashdagi massaj usuli.

Logopedik massaj - bu periferik nutq apparati mushaklari, nervlari, qon tomirlari va to'qimalarining holatini o'zgartiradigan faol mexanik ta'sir usuli. Logopedik massaj nutqning talaffuz tomonini va nutq buzilishidan aziyat chekadigan odamlarning hissiy holatini normallashtirishga yordam beradigan logopedik usullaridan biridir.

Logopedik amaliyotda massajdan foydalanish uchun ko'rsatmalar.

Logopedik massaj nutq buzilishidan aziyat chekadigan bolalar, o'spirinlar va kattalarni reabilitatsiya qilishning keng qamrovli tibbiy va pedagogik tizimiga kiritilgan. Massaj dizartriya, shu jumladan rinolaliya, duduqlanish, ovoz buzilishlari tashxisi qo'yilgan shaxslar bilan logopedik ishlarda qo'llaniladi. Umuman olganda, massaj mushaklarning tonusida

buzilishlar bo'lgan barcha pedagogik korrektsiyalash ishlarida qo'llaniladi.

Massajning korreksion-pedagogik ta'sirning kompleks tizimidagi o'rni.

Logopedik massaj nutq buzilishlarini korrektsiyalashga qaratilgan keng qamrovli psixologik va pedagogik ishlarning bir

qismidir. Bu korrektsiyalash ta'sirining barcha bosqichlarida amalga oshirilishi mumkin, ammo uni ishning dastlabki bosqichlarida qo'llash ayniqsa muhimdir. Ko'pincha massaj logopedik ta'sirining samaradorligi uchun zarur shartdir.

Artikulyatsion buzilishlarni bartaraf etishda logopedik massaj passiv, passiv-faol va faol artikulyatsion gimnastika bilan bir qatorda amalga oshiriladi.

Nutqiy nafas, ovozni shakllantirishda, hissiy holatni normallashtirishda logopedik massaj an'anaviy relaksatsiya mashqlari bilan birgalikda ishlatilishi mumkin.

Logopedik massajni logoped, defektolog yoki logopedik massaj texnikasini biladigan tibbiy mutaxassis, ya'ni maxsus tayyorgarlikdan o'tgan va nutq faoliyatini ta'minlaydigan mushaklarning anatomiyasi va fiziologiyasini, shuningdek nutq buzilishlarining etiopatogenezi biladigan mutaxassis amalga oshirishi mumkin.

Massajning fiziologik ta'siri.

Insonning yuzi, tananing boshqa qismlaridan farqli o'laroq, nerv tugunlari, qon aylanish va limfa tomirlari bilan eng boy ta'minlangandir. Bu odamning hissiy holatidagi eng nozik o'zgarishlar uzatiladigan yuz mushaklarining holatiga ta'sir qiladi. Bu birinchi navbatda odamning kayfiyati va farovonligini aks ettiradigan yuz ifodasidir. Yuz terisi mexanik stressga ayniqsa sezgir. Shu sababli, massaj ta'siri ostida yuzga keladigan yuz mushaklari va nervlarining holati, odamning farovonligi va kayfiyati o'rtasida eng yaxshi qarama-qarshi aloqa mavjud.

Massaj tanaga foydali fiziologik ta'sir ko'rsatadi. Massaj ta'siri ostida tanada bir qator lokal va umumiy reaksiyalar paydo bo'ladi, unda barcha to'qimalar, organlar va tizimlar ishtirok etadi.

Teri yuzasi teri analizatorining periferik qismi bo'lgan ulkan sezgir maydon bo'lib, u markaziy nerv tizimi bilan uzviy bog'liqligini anglatadi. Massaj paytida ta'sir nafaqat terining tarkibiy qatlamlariga, uning tomirlariga va markaziy nerv tizimining holatiga ham ta'sir qiladi. Shu munosabat bilan umumiy nerv qo'zg'aluvchanlik o'zgaradi, yo'qolgan yoki kamaygan reflekslar jonlanadi, markaziy nerv tizimining umumiy funksional holati o'zgaradi.